

Speech bevrijdingsdag Eindhoven, 18 september 2015

Beste Eindhovenaren, geachte dames en heren, jongens en meisjes,

I would like to extend a warm welcome to the guests from abroad. First of all, 4 of our liberators, our veterans, the ambassador of the United States, mr Timothy Broas, and my colleague mayor Patrick Gomont of Bayeux, the place with which we always commemorate our liberation. Cher Patrick, bienvenue.

Dat was een welkom aan de gasten uit het buitenland, onder wie 4 van onze bevrijders, onze veteranen, ambassadeur Broas van de Verenigde Staten en de burgemeester van Bayeux, de stad waar ons bevrijdingsvuur vandaan komt, Maire Patrick Gomont.

Het is vandaag 18 september 2015, en op 18 september komen wij hier bij elkaar. Dank aan elk van u voor uw komst, want uw aanwezigheid hier vanavond is niet zonder betekenis.

Wij staan hier met elkaar om te herdenken. Te herdenken dat, vandaag precies 71 jaar geleden, onze stad door onder andere Britse, Canadese en Amerikaanse soldaten werd bevrijd van de barbaarse, onmenselijke en niets ontziende terreur van het naziregime, een terreur die onze inwoners vier jaar lang in een ijzeren greep hield.

Maar we staan hier niet alleen om te herdenken maar ook om samen onze vrijheid te vieren. We vieren de vrijheid voor Eindhoven: sinds 18 september 1944 mogen we weer vrij beslissen over ons eigen leven, onze eigen toekomst. Onze stad was door tal van bombardementen en ander oorlogsgeweld, zwaar, zwaar getroffen. Maar we konden, ondanks de diepe littekens, weer vooruitzien. We konden de fabrieken, huizen en straten die verwoest waren, weer opbouwen en onze innerlijke wonden laten genezen. Er was weer vertrouwen en hoop. De hoop dat we samen Eindhoven weer konden maken tot de stad, waar vrijheid, vrede, rechtvaardigheid en welvaart voor iedereen weggelegd zou zijn. De droom: Eindhoven een stad van hoop en toekomst voor iedereen.

Een droom

Begrippen als vrijheid, vrede en veiligheid hebben op dit moment in onze wereld een heel andere betekenis, vaak een nieuwe, treurige dimensie. Dag na dag zien we oorlogsvluchtelingen massaal via de televisie onze huiskamer binnen lopen. Het zijn er honderdduizenden. Uit Syrië, uit Irak, uit Eritrea, uit zoveel landen, landen waar je je leven niet zeker bent. Vluchtend voor de barbaarse, onmenselijke en niets ontziende radicaal-islamitische terreur van regimes als IS, Al Shabaab en Boko Harám. Wanhopige en bange mensen; mannen, vrouwen en kinderen, die intens op zoek zijn naar een leven, maar wat ze vinden is in veel gevallen de dood. Hoe wanhopig zou u zijn om als vader of moeder met je kinderen, die je zo lief zijn, in een gammal rubberbootje de zee over te steken, hoe wanhopig. Het zijn dramatische beelden die we zien, beelden van onmenselijkheid. Beelden die de mensheid moet doen schamen.

EINDHOVEN

Het zijn beelden die ons, u en mij, verwarren. Ze roepen een diepe menselijke emotie en vele vragen op en tegelijkertijd ontbreken rationele antwoorden. Een confrontatie met pijnlijke gewetensvragen, met machteloosheid. Wat moeten we doen? Wat *kunnen* we doen?

Vragen

Vragen die wel erg lijken op de vragen uit periode 1933-1945. Wat vroegen de mensen zich toen af en wat deden de leiders. Ze zagen deportaties, opvang, vluchtelingen, onderduiken, concentratiekampen, ze zagen hulp en verzet, maar ook verraad. Uiteindelijk liep de weg naar de vrijheid toen via een langdurige en bloedige oorlog. Toen is het barbarisme militair bestreden en daarvoor zijn we, ondanks de prijs die daarvoor betaald is, tot in het diepste van ons zijn, nog steeds dankbaar. Hoe dankbaar zullen de oorlogsvluchtelingen ons straks zijn?

Ik weet het wel, er zijn geen makkelijke antwoorden in een wereld die zo complex is. En toch zullen we die moeten vinden omdat barbarisme en onmenselijkheid nergens in de wereld mag winnen. Op een avond als deze moeten we ons beseffen wat de ware betekenis is van de '18 september-traditie'. Op een avond als deze ervaren we weer met elkaar dat we veel hebben om dankbaar voor te zijn, maar we moeten bedenken dat menselijke waardigheid, vrede en veiligheid universele begrippen zijn, begrippen voor altijd, overal en voor iedereen.

Voor altijd, overal, voor iedereen. Daarom ben ik er trots op dat er elk jaar zoveel jongen mensen aanwezig zijn. Voor jullie aanwezigheid, ben ik in het bijzonder dankbaar.

Dankbaar omdat jullie die universele waren zullen overnemen en straks, later, ook weer zullen doorgeven. Weet dat de bevrijders van Eindhoven ook veelal jonge mensen waren. Nu 71 jaar later leven de meesten niet meer. Maar één ding is zeker, ze hebben voorgoed een plek in ons hart. Wat mogen we blij zijn dat we onze dankbaarheid nog kenbaar kunnen maken aan een handvol veteranen, die we hier vanavond persoonlijk begroeten als oude vrienden. Met een speciaal welkom voor vier van onze buitenlandse bevrijders. Het zijn inmiddels allemaal 90-ers. Vanavond zijn hier op uitnodiging van het 18 september comité, vier van hen aanwezig. Ik noem *Joe Cattini* uit Londen, *Armando Marquez* uit het verre El Paso in Texas, *Ken Thiis* (spreek uit Ties) en *Bill Pendel* uit het Verenigd Koninkrijk. Vier jonge mannen, ze stonden aan het begin van het leven en trokken voor het eerst een uniform aan. Maar toen ze op 18 september 1944 door de uitzinnig juichende bevolking van Eindhoven als verlossers werden ingehaald, waren het geharde veteranen geworden, tegen wil en dank. De zorgeloosheid en de verwachting van hun jeugd hadden plaatsgemaakt voor trauma's en smartelijke ervaringen die zij vanaf dat moment hun leven lang bij zich zouden dragen. Levenslange littekens. Littekens door wat ze hebben meegemaakt, door wat ze aan menselijk leed hebben gezien, maar om wat ze zelf hebben gedaan. Littekens die gepaard gaan met angst, nachtmerries. Ze hebben kameraden op het slagveld verloren, maar ook zelf Duitse soldaten omgebracht terwijl ze strijdend door België en Frankrijk trokken. Keer op keer stonden ze oog in oog met de dood.

EINDHOVEN

Marta Marquez, de trotse dochter van Armando Marquez van de 101ste Airborne divisie vertelde *'dat haar vader pas 17 jaar was toen hij zich meldde bij het leger. Een jochie nog. Mijn opa en oma hebben voor hem moeten tekenen, want de minimum leeftijd om dienst te doen, lag eigenlijk op 18 jaar. Maar hij wilde perse'*. Armando en zijn dochter Marta Marquez zijn hier vanavond aanwezig.

U moet weten dat Armando hier in Eindhoven zijn beste vriend heeft verloren. Hier voor de Catharinakerk, lagen beiden getroffen door een Duitse granaat, zwaar gewond op de grond. Liggend in de armen van Armando verdween het leven van zijn beste vriend.

'Toen ik de oorlog in trok was ik nog een open jongen. Toen ik terugkeerde een getekend man', zegt Joe Cattini daarover. We mogen nooit vergeten dat deze veteranen enorme offers hebben moeten brengen om ons de vrijheid en de hoop terug te geven. Ze verdienen ons respect. Joe Cattini en zijn dochter Fran zijn vanavond bij ons.

De horror van de oorlog ging deze soldaten niet in de koude kleren zitten. Maar vaak werd er na 1945 voor gekozen om te zwijgen tegen de partner, de kinderen en familieleden. Om te vergeten in plaats van te delen. Fran zegt daarover:

'Mijn vader heeft teveel gezien om daar nog vrijuit over te kunnen praten. Als kind vroeg ik hem wel eens naar zijn lotgevallen in de oorlog. Dan stelde hij het voor als een spannend verhaal uit een kinderboek. Ik denk dat hij ons niet bang wilde maken'.

Later, als de veteranen ouder worden, kijken ze echter wel steeds vaker achterom. Nog een keer Fran over haar vader Joe.

'De laatste tijd zegt hij vaak dat hij zo'n geluk heeft gehad, omdat hij het overleefde en een hoop van zijn vrienden niet. Dan is hij triest. Maar het heeft hem ook geleerd om het leven als een geschenk te zien waar je zuinig op moet zijn. Juist zijn oorlogservaringen hebben hem gemaakt tot de gevoelige en medelevende man die hij nu is.

Hij heeft ons, zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen geleerd om het beste uit onszelf en het leven te halen en van elke minuut van de dag te genieten. Daarom zijn we ook zo trots op hem.'

Het waren niet alleen de Britse en Amerikaanse soldaten die trauma's opliepen, gewond raakten of zelfs het leven lieten. 1100 Eindhovenaren verloren het leven tijdens de jaren van onderdrukking, geweld en rechteloosheid. Door bombardementen, executies, deportaties en ontberingen maar ook omdat ze verzet pleegden tegen de Nazi's.

Of omdat ze Jood, Roma, Sinti, homoseksueel, of psychiatrische patiënt waren. Weet overigens dat we al in 1938, twee jaar voor de Duitse bezetting, het Joodse vluchtelingen uit Duitsland zeer moeilijk maakten onze grens te passeren, velen hebben daardoor later het leven verloren in concentratiekampen van het Nazi-regime.

Tijdens de oorlog stierven zeventig verzetsmensen uit Eindhoven voor Duitse executiepelotons. Mannen en vrouwen die constant kampten met gewetensvragen. Wat kan ik doen? Wat moet ik doen? Hoe ver moet ik daarin gaan? Ze wisten dat hen marteling, mishandeling of zelfs de dood te wachten

EINDHOVEN

stond als ze in handen zouden vallen van de Duitsers. Toch kozen ze daarvoor. Ze kozen bewust voor het gevaar en de risico's van een leven ondergronds. Omdat ze vonden dat het moest. Omdat de vrijheid daarom vroeg. Eén van hen was Henk Streefkerk, actief in de Partizanen Actie Nederland. Henk was 25 jaar oud en op 7 september 1944 schreef hij in een brief aan zijn ouders in Eindhoven.

'Lieve Pap en Mam, de kans om te vallen is groot, maar ik ben voor 100 procent bereid het laatste te geven wat ik heb. Omdat ik er van overtuigd ben dat ik dan niet voor niets geleefd heb.'

Op 12 september 1944, 5 dagen na zijn brief, werd hij door de agenten van de Duitse *Sicherheits-Dienst* op de Boschdijk neergeschoten toen hij enkele Duitse deserteurs naar een onderduikadres wilde brengen. De dag daarna stierf hij aan zijn verwondingen. Vijf dagen later werd Eindhoven bevrijd, voor Henk Streefkerk kwam die bevrijding vijf dagen te laat.

'Mijn vader was een heel nuchtere man. Het was gewoon nodig dat ik het verzet inging, zei hij altijd. Ik laat me door die Duitsers niet op mijn kop zitten, heeft hij me eens verteld.'

Het zijn de woorden van Bert Kelder uit Eindhoven. Zoon van Wim en Greetje Kelder. Wim, was betrokken bij het gewapend verzet. Greetje, zijn vrouw, was koerierster. Die zenuwslopende jaren vol constante doodsangst en onzekerheid trokken diepe sporen, sporen die ze altijd voor hun kinderen verborgen hielden, waarschijnlijk was het te moeilijk om er over te praten, het werd een leven lang zwijgen. Bert zegt daarover:

'Ik denk dat ze veel dingen hebben weggestopt. Toen ik tien jaar was wilde ik voor het eerst weten wat ze allemaal hadden meegemaakt in die tijd. Dat vertellen we nog wel een keer, was dan het antwoord. En zo ging het iedere keer.'

70 Eindhovenaren betaalden de hoogste tol voor hun verzet tegen de bezetter. Zoals Rien van Bruggen, die op de tropisch warme zomeravond van 19 augustus 1944, een maand voor de bevrijding, samen met stadsgenoten Harry Aarts en Piet Haagen door de SS, de *Schutzstaffel*, werd gefusilleerd in Kamp Vught. Ook hen vergeten we nooit, velen van hen worden blijvend herinnerd in de straatnamen die we naar hen vernoemd hebben, opdat we zeker zijn dat zij blijven voortleven. In onze herinneringen en die van hun nabestaanden. Chantal van Bruggen, de kleindochter van de vermoorde verzetsman uit Eindhoven heeft haar eigen manier gevonden om de nagedachtenis aan haar opa te eren. Zij draagt zijn trouwring.

'Dat doe ik heel bewust, want zo is hij toch altijd aanwezig', zegt zij.

We herdenken vanavond al die mensen die zich ingezet hebben om ons de vrijheid te geven. We herdenken onze omgekomen bevrijders van 1944, de verzetsmensen die stierven uit overtuiging, de gedeporteerden, de 200 Eindhovense slachtoffers van het Duitse bombardement op 1944, allen vertolken ze fragmenten van een werkelijkheid die inmiddels 71 jaar achter ons roept. Zij zijn ons symbool voor het onmenselijk leed.

Maar ze roepen ons tevens op om waakzaam en alert te zijn. Ze roepen ons op om na te denken, ze waarschuwen ons dat vrijheid, vrede en veiligheid, waarden zijn die we voor alle mensen waar ook ter wereld fundamenteel zijn om als mens te leven en om als mensen samen te leven. Ze zijn een baken voor onze gezamenlijke toekomst.

Een baken in een wereld van angst en hoop.

Veel mensen in onze wereld leven in angst, angst dat het alleen nog erger zal worde. Geven wij hen hoop, de hoop dat het misschien toch beter zal worden? Kunnen we dat, willen we dat? We vangen in Europa vluchtelingen op, soms met open armen, maar vaak ook met veel tegenzin. We proberen de gevolgen van dat verre oorlogsgeweld op te vangen, maar de oorzaak van het barbarisme laten we in stand.

We zijn vanavond dankbaar, dankbaar aan al die mensen die zich ingezet hebben om ons de vrijheid terug te geven.

Hoe dankbaar zullen de oorlogsvluchtelingen van nu, ons straks zijn?

Ik weet wel, het zijn ongemakkelijke vragen want het verstoort ons in onze rust en zekerheid. Toch hebben we de morele plicht, u, ik, wij samen, om op zoek te gaan naar de antwoorden. Dat zijn geen makkelijke antwoorde, maar we kunnen niet blind zijn voor de realiteit.

Ik dank u voor uw aandacht.